

Bernard Schwartz, John V. Flowers. *Jak selhat jako terapeut. 57 způsobů, jak ztratit nebo poškodit svého klienta.*

Portál, 2022. 191 stran. Z anglického originálu (*How to fail as a therapist: 50+ ways to lose or damage your patients*, 2010) přeložili Silvie Struková a Dan Liška.

Druhé české vydání úspěšné knihy amerických poradenských psychologů a terapeutů Bernarda Schwartze a Johna Flowerse přináší řadu prakticky využitelných rad a doporučení. Předmluvu ke knize napsal slavný americký psycholog Richard Lazarus, který v ní zdůrazňuje, že dřív byl každý absolvent vysokoškolského studia sice vyzbrojen velkým množstvím akademických poznatků, ale při prvním setkání s klientem byl mnohdy úplně bezradný. Schwartzova a Flowersova kniha podle něj může pomoci začínajícím psychologům i zkušeným praktikům při řešení klinických pochybností, dilemat a problémů, které by jinak byli nuceni řešit zdolnou metodou pokusu a omylu.

Recenzovaná publikace je rozdělena do čtrnácti kapitol, jejichž nadpisy vyjadřují nežádoucí cíle léčby, jakými jsou „jak se vyhnout spolupráci s klientem“, „jak ignorovat vědu“, „jak zařídit, aby pacienti neplnili zadané úkoly“ atp. Tato forma nadpisů je sice vtipná a ironická, ale občas poněkud matoucí, k čemuž přispívá pro češtinu typický dvojitý zápor. Osobně bych dala přednost nadpisům s pozitivně formulovanými cíli léčby. Oproti prvnímu českému vydání z roku 2012 je publikace rozšířena o důležitou kapitolu zaměřenou na terapii dětí a mládeže, nazvanou „Jak selhat při práci s dětmi“.

Kapitoly mají jednotnou strukturu. Po úvodní charakteristice dané problémové oblasti autoři uvádějí nejčastější chyby, kterých se terapeuti dopouštějí, a pak doporučení, jak se jim vyhnout. V knize je uvedeno celkem padesát sedm chyb a přibližně třikrát více doporučení. Například v pozoruhodné kapitole „Jak chybně nastavit hranice mezi terapeutem a klientem“ je uvedeno celkem pět chyb. Patří k nim nadměrná identifikace s pacientem, k níž terapeuti často tíhnou při práci s oběťmi zneužívání, které chtějí zachránit. Dalšími chybami jsou nepřiměřená míra fyzické intimity, příliš rigidní hranice mezi terapeutem a pacientem, nadměrné otevírání se před klientem a konečně nenastavení hranic kontaktů mimo sezení. Autoři terapeutům mimo jiné doporučují, aby klientům nikdy nedávali své domácí telefonní číslo, ani číslo osobního mobilního telefonu. Upozorňují také na to, že ačkoliv je milostné a sexuální zapletení se s pacientem všemi odbornými společnostmi pokládáno za neetické, dotěrné a vykořisťující, stále k němu poměrně často dochází. Autoři uvádějí, že ve výzkumech prováděných v USA připouští sexuální kontakty s pacienty deset až dvacet procent terapeutů.

Zaujala mě také kapitola „Jak selhat při práci s dětmi“, v níž autoři zdůrazňují, že děti v podstatě nikdy nevyhledávají léčbu z vlastní iniciativy, ale na přání nebo doporučení rodičů a učitelů. Stěžejním úkolem terapeuta je tudíž navázat s dítětem dobrý vztah a zabránit tak předčasnému ukončení léčby. Zejména mladším dětem dělá problémy rozhovor o potenciálních traumatických zážitcích, vnitřních konfliktech a problémech. Autoři varují před unáhleným zkoumáním intenzivních emocí dětských klientů a nabízejí řadu metod, jak se k závažným problémům nenásilně propracovat. U starších dětí a dospívajících doporučují metody narativní terapie.

Některé rady se mi zdály být příliš jednoduché a přímočaré. Například v kapitole „Jak nekonfrontovat klienty“ autoři doporučují terapeutům následující autentické sdělení klientům, jejichž chování nesměruje k dosažení cílů léčení: „Tak tohle je moment, kdy mám pocit, že vás potřebuji nakopnout do zadku“ (s. 109). Není mi také jasné, jak lze udržet symetrický a kooperativní vztah s klientem, kterému terapeut dává různé domácí úkoly (aktivity, cvičení), a pak kontroluje jejich plnění. Podle mého názoru se lze stěží vyhnout tomu, aby terapeuti klientům nepřipomínali rodiče nebo učitele. Autoři přitom zdůrazňují, že by se psychologové měli bezděčnému přebírání těchto rolí vyhýbat.

V přílohách i v textu lze najít české překlady kratších dotazníkových metod určených nejen k rychlé diagnostice klientových problémů a psychických poruch, ale také k získání zpětné vazby od klienta, které autoři přisuzují značný význam. Za stěžejní faktor přispívající k dobrému efektu léčby pokládají kvalitu vztahu mezi klientem a terapeutem. V kapitole věnované práci s dětmi je uveden „Dotazník o spojenectví dítěte a terapeuta“, v přílohách lze najít „Inventář pracovního spojenectví pro klienty“ navržený Horvathem a Greenbergem nebo „Dotazník fáze změny“, který sleduje klientovu ochotu k práci na problémovém chování (fáze prekontemplace, kontemplace, akce a udržení).

Autoři v textu explicitně neuvádějí žádná teoretická východiska své práce. Postupně jsem dospěla závěru, že se opírají především o kognitivně-behaviorální terapii, dále o terapii zaměřenou na emoce (*Emotion-Focused Therapy*, EFT), k jejímž čelným představitelům patří kanadský psycholog Leslie Greenberg, o terapii založenou na zpětné vazbě a o výsledky výzkumů orientovaných na praxi. Reflektují tedy nejaktuálnější trendy v soudobé psychoterapii, jejichž součástí je přesvědčení, že účinné faktory léčby jsou ve všech směrech obdobné, takže není nezbytně nutné být stoupencem určité psychoterapeutické školy.

Prezentaci výchozích teoretických principů jsem v knize nicméně poněkud postrádala. Celkově se však jedná o solidní text, vhodný zejména pro psychology, kteří se hlásí k různým formám kognitivně-behaviorální terapie nebo usilují o integraci dosavadních terapeutických poznatků a metod. Psychodynamicky orientované psychology by kniha pravděpodobně příliš neoslovila.

Prof. PhDr. Alena Plháková, CSc.

Dlouholetá členka katedry psychologie FF Univerzity Palackého v Olomouci.

E-mail: alena.plhakova@upol.cz

Plháková, A. (2022). Jak selhat jako terapeut. 57 způsobů, jak ztratit nebo poškodit svého klienta [recenze]. *E-psychologie*, 16(4), 82-83. <https://doi.org/10.29364/epsy.459>